

سلسلة وصايا لطلاب

العلم

لقوة الحفظ

حافظه قوي كولو لپاره بنكلي أسباب

☆ كاتب الحروف

عابِرُ سَبِيل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) الوصية الأولى: كثرة ذكر الله تعالى

🌻 یو د هغه أسبابو څخه چې حافظه قوي کوي: هغه په کثرت سره د الله تعالى ذکر کول دي، يعنې که یو طالب العلم غواړي چې زما حافظه دي قوي شي او څه سبق رانه هیر نشي نو ده لره پکار دي چې د الله تعالى ذکر پابندي سره وکړي سحر مابنام اذکار دغه شان عام وختونو کې اذکار پابندي سره ووايي.

د الله تعالى ذکر کولو سره حافظه قوي کيږي
ددې لپاره درې^۳ وجوهات دي:

🟡 (۱) وجه:

د الله تعالى د ذکر کولو په وجه د الله تعالى او بنده مابین کې یو تعلق جوړیږي چې د هغې له وجه دي انسان ته د الله تعالى لطرفه مدد او قوت حاصلیږي.

۲) **وجه:** د الله تعالی ذکر کولو په وجه زړه ته

اطمینان رسیري نو ددي له وجي ورسره

حافظه قوي کیري.

۳) **وجه:**

د الله تعالی ذکر کولو سره انسان ته بدني قوت
ملاویري او دغه قوت ته طالب العلم ډیر حاجت
لري دا ئي د حافظي قوي کولوکې فائده ورکوي.

... **شيخ الإسلام ابن القيم رحمه الله فرمائي:**

زه يو کړت د سحر مانځه څخه ورسته د شيخ الإسلام
ابن قيمه رحمه الله خواته راغلم هغه ذکر کول د
ورځي نیمائي ته نیژدي وخت پوري ئي د الله تعالی
ذکر کولو بيا ئي وويل: دا ذکر زما ناشته ده که زه دغه
ناشته (خوراک) ونکړم زما قوت به پریوځي.

[[الوابل الصیغ لابن القيم: ۶۳]]

(٢) الوصية الثانية: البعد عن المعاصي

🌻 دويم² دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي:
هغه دکناهونو خخه لري کيدل دي خکه دکناهونو په
وجه باندي د انسان زړه کې تياري او وحشت پيدا کيږي زړه
ئي زنگ کيږي.

● **عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمائي:**

زه کمان کوم چې د يو سړي خخه علم هيريږي نو دا
د يوې کناه د وجي خخه چې ده کړي وي.

■ **[[أخرجه البيهقي في المدخل: ٤٨٧]]**

● **علي بن خشرم امام وكيع رحمه الله ته وويل:**

آيا د حافظي قوي کيدو لپاره درته خه معلوم دي؟
هغه ورته وويل: کناهونه پريده د حافظي قوي
کولوکې به دي مدد وکړي.

■ **[[الجامع للخطيب بغدادی: ٢/٢٥٨]]**

● بشر بن الحارث رحمه الله فرمائي:

که ته غواړي چې علم زده کړي نو ګناه مکوه، (يعني د ګناهونو څخه ځان وساته).

■ [[الجامع للخطيب بغدادی: ۲/۲۵۸]]

☞ که يو طالب العلم غواړي زما حافظه دي قوي شي نو هغه دي هر قسمه ګناهونه پرېدي لکه بدنظري، حرام تعلقات، غيبت، دروغ، چغلي، تکبر، ظلم، حسد، وغيره دغه شان ټول فاحشو کارونو او ټولو ګناهونو څخه دي ځان وساتي.

هغه مشور قول د امام شافعي رحمه الله خو هر چاته ياد دي، هغه فرمائي: چې ما امام وکيع رحمه الله ته د خپلي حافظي د کمزوري کيدلو شکايت وکړو چې حافظه مي کمزوري شوي،

نو امام وکيع رحمه الله وفرمايل: ګناهونه پرېرده يقينا علم د الله تعالی يو نور او رڼا ده او دا رڼا الله تعالی ګنهکارو ته نه ورکوي.

(۳) الوصية الثالثة: العمل بما تعلم

🌻 دريم³ دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي

هغه دادي: چي تاخه زده کړي وي نو په هغي باندي

عمل وکړي کله چي يو طالب العلم يو خه زده کړي او په

هغي باندي عمل وکړي نو الله تعالی به ده ته هغه خه

هم زده کړي چي ده به نوي زده کړي.

الله تعالی فرمائي: {وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى}.
[سورة مريم: ۷۶]

🟡 **أبو الدرداء رضي الله عنه فرمائي:**

چا چي عمل وکړو په لس¹⁰ هغه خبرو چي ده زده کړي

وي نو الله تعالی به ده ته هغه خه ورزده کړي چي دا پري

جاهل وي يعني ده ته مخکي معلوم نوي.

[[صحيح الجامع للألباني: ۹۰/۸]]

● **إمام أوزاعي رحمه الله فرمائي:**

چا چي عمل وکړو په هغه څه چي زده کړي ئي وي نو په الله تعالی دغه خبره لازمه ده چي ده ته به هغه څه زده کوي چي ده نه وي زده کړي او څه يي چي زده کړي پدي کي به ورته توفيق ورکړي.

■ **[[ربيع الأبرار للزمخشري: ٣٢٦]]**

☪ که يو طالب العلم غواړي زما حافظه قوي شي او په علم کي مي اضافه وشي نو دادي پخپل علم باندي عمل کوي د بني اسرائيلو څخه چي علم او کتابونه هير شوي وو د هغي اصل وجه دا وه چي هغوي پري عمل نکوو نو په علم باندي عمل نکول ددي په وجه د انسان څخه علم هيريږي.

● **د سلف صالحينو يو جماعت فرمائي: چې**

هغوي کي امام شعبي او وکيع رحمهما الله هم دي:

چي مونږ د حديث زده کولو کي په عمل کولو سره مدد حاصلول يعني مونږ به چي حديث زده کول نو مونږ به پري عمل کول چي ددي په وجه به بيا مونږ ته حديث ياديدل.

٤) الوصية الرابعة: تدريب العقل على الحفظ

✿ خلورم دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي هغه دادي: چي خپل عقل به په يادولو باندي تربيت کوي يعني يو طالب العلم که غواړي چي زما حافظه دي قوي شي نو هغه به سبق په ياده باندي يادوي او صرف په کاپي باندي به اعتماد نکوي په ياده باندي به سبق ډير يادوي دي سره حافظه قوي کيږي.

♦ يو طالب العلم لره پکار دي: چي خان لپاره يو وخت مقرر کړي چي په دومره وخت کي به زه دومره سبق يادوم يعني داسي ووايي چي زه به نن دوه گهنتو کي د (ألفيه للسيوطي) دیرش³⁰ بيتونه يادوم که دا پدي يادولو عادت شو نو بيا به دا په همدي دوه گهنتو کي پنځوس⁵⁰ بيتونه يادولي شي، نو د حافظي قوي کيدو لپاره دا ډيره ضروري ده چي سبق په ياده يعني حفظ باندي ياد شي.

◆ علامه فيروز آبادي رحمه الله د خپل ځان په

باره کې فرمائي: لا انا حتى أحفظ مائتي

سطر.

ژباړه: زه تر هغه وخت پوري نه اوده کيرم تردي

چې دوه سوه²⁰⁰ کرښې حفظ کړم.

◆ امام ابن حزم رحمه الله بعض اشعارو کې فرمايلي:

فإن يحرقوا القرطاس لا يحرقوا الذي

تضمنه القرطاس بل هو في صدري

ژباړه: کچري دوي کاغذونه وسيزي نو هغه څه نشي

سيځلي کوم چې پدي کاغذونو کې دي بلکې دا زما په

سینه کې دي

يسير معي حيث استقلت ركائبي

ينزل إن أنزل ويدفن في قبري

ژباړه: زه چې چرته هم ګرځم نو دا علم زما سره ګرځي

چې زه ځم نو دا علم هم زما سره ځي او زما په قبر

کې به دفن کيږي.

[سير أعلام النبلاء: ٢٠٥/١٨]

(۵) الوصية الخامسة: كتابة المحفوظ

🌸 پينخم^۵ دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي هغه دادي: چي خه دي زده کړي وي هغه وليکي که يو طالب العلم غواړي چي زما حافظه دي قوي شي نو ده چي خه زده کړي وي بايد هغه په يو کاپي کي وليکي دا وجه ده چي مخکني علماؤ حافظي قوي وي نو هغوي چي به خه يادول هغه به ئي ليکل او بار بار به ئي ليکل.

● **أبو مرزوق الهروي رحمه الله فرمائي:**

ما خان سره جامع الترمذي شپړه کرته ليکلي دي.

● **شيخ الإسلام ابن تيميه رحمه الله**

د سنن أبي داؤد أحاديث خان سره شپړه کرته

ليکلي وو.

● **أبو الفضل المقدسي رحمه الله باره کي راخي:**

چي هغه صحيحين (بخاري-مسلم) او ه^۷ کرته او سنن

ابن ماجه ئي خان سره لس^{۱۰} کرته ليکلي وو.

■ **[[من كتابه عشر وصايا لقوة الحفظ وعلاج النسيان: ۳۲]]**

نو طالب العلم دحافظي قوي كيدلو لپاره يواهم
سبب دادي: چې څه يي زده كړي وي بايد دا وليكي اكر
كه بارباريي وليكي.

 معاويه بن قرة المزني فرمائي:

مَنْ لَمْ يَكْتُبْ عِلْمَهُ، لَمْ يَعُدَّ عِلْمَهُ عِلْمًا.

[سنن الدارمي: باب من رخصه في كتابة العلم]

ژباړه: څوك چې خپل علم ځان سره وه نه ليكي، نو
دهغه علم به علم نشي گنرلي.

حاصل دا چې علم ليكل او دهغي څخه مستفيد كيدل زموږ د
سلف صالحينو سنت او طريقه ده،

بايد چې يواځي په خپل ذهن او حافظي اكتفاء ونكړئ
شي بلکې د حفظ سره كتابت هم پكار دي دا د طلباؤ يوه
بنكلي مشغله ده، د علم په كتابت كې رب العالمين ډير
خبرونه ايشودلي دي، الله سبحانه وتعالى دي مونږ
ټولو ته دهغه خبرونو څخه پوره پوره برخه نصيب
كړئ.

(٦) الوصية السادسة: المذاكرة.

🌻 شيرم، دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي كوي هغه دادي: چي مذاكره يعني تڪرار به كوي د علم مذاكره كولو سره علم د طالب العلم په ذهن كې قوي او مضبوط كيږي، بيا دا مذاكره يا به طالب العلم د خپل نفس سره كوي او يا به يې د بل چا سره كوي.

● ابو صالح رحمه الله فرمائي:

مونږ ته عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما يوه ورځ يو حديث بيان كړو مونږ ته ياد نشو چي كله يې مونږ خپل مابین كې مذاكره او تڪرار وكړو نو مونږ ته ياد شو.

● عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمائي:

يو ساعت او گهڻه د علم مذاكره كول دا د ټولي شي ويخي تيرولو خخه بهتره ده.

● **علي بن الحسن شقيق رحمه الله فرمائي:**

يوه يخه شپه وه او زه د امام عبدالله بن المبارك رحمه الله سره مسجد کي ودریدلم چي مسجد خخه وتل نو هغه ماته يو حديث ذکر کړو نو ما ورسره مذاکره کول نو هغه هم راسره مذاکره کول تردي چي مؤذن د سحر مونځ لپاره آذان کولو ته راغلي.

[[الجامع للخطيب البغدادي: ٤١٦/٢]]

● د سلفو يو جماعت به پير د اوږده وختونو پوري مذاکره کوله.

🕌 نو که يو طالب العلم غواړي چي زما حافظه دي قوي شي نو هغه دي د خپل علم مذاکره يعني تکراروي يا د خپل خان سره يا د بل ملگري سره پدي تکرارولو سره به دده حافظه قوي شي.

(۷) الوصية السابعة: التحديث بالمحفوظ

🌸 اوم 7 دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي هغه دادي: چي خه دي زده کړي وي هغه به نورو خلکو ته بيانوي يا به ئي يو بل طالب ته بيان کړي لکه يو طالب العلم أحاديث زده کړي نو دا چي کله نورو خلکو ته بيانوي پدي سره دده حافظه قوي کيږي.

● امام أبو خيثمه رحمه الله په "كتاب العلم: ۲۰" کې د اسماعيل بن رجاء رحمه الله خخه نقل کړي هغه وائي: مونږ به خان ته ماشومان راجمع کول او أحاديث به مو ورته بيانول.

● امام ابن الجوزي رحمه الله په خپل کتاب "الحث على حفظ العلم: ۲۱" کې ذکر کړي: چي امام ابو إسحاق الشيرازي به يو درس سل کرته دوباره تيرول.

● امام ابن شهاب الزهري رحمه الله به بانډو ته تلو او خلكو ته به يې (بطور تڪرار) احاديث اورلول.

● د علي بن ابي طالب رضي الله عنه څخه نقل كړي شوي هغه فرمائي:
په علم كې بحث و مباحثه يعنى خبري كوي ددي لپاره چې ستاسو رتبي ښكاره شي.

📖 نو د طالب العلم د حافظي قوي كولو لپاره يو مهم سبب دا دي:

چې څه ئي زده كړي وي هغه به نورو ته بيانوي پدي سره حافظه قوي كيږي،
او دا خبره په تجربه سره ثابت ده چې كومه خبره ياد كړئ شي او بيا په كومه موقع هغه بيان كړي هغه خبره به ستا په ذهن كې هميشه لپاره ياد او حاضر وي.

٨) الوصية الثامنة: الدعاء من الله تعالى

🌻 اتمه دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي قوي هغه
دادي: چي د الله تعالى خخه دعا وغوبتلي شي چي
ياالله زما حافظه قوي کره او هغه دعا ډیره ويل کومه
چي نبي ﷺ علي رضي الله عنه ته بنودلي وه:

♦ {اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي وَاذْكُرْ بِالْهُدَى هِدَايَتَكَ
الطَّرِيقَ، وَالسَّدَادِ سَدَادَ السَّهْمِ}.

[رواه صحيح مسلم: كتاب الذكر والدعاء والتوبة
والإستغفار رقم الحديث: ٢٧٢٥]

♦ دغه شان دادعاهم کثرت سره ويل پکار دي:
{رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي}.

[سورة طه: ٢٥-٢٦]

نو هر طالب العلم لره پکار دي چي د الله تعالى
خخه د خپلي حافظي قوي کيدلو لپاره په صدق سره
ډيري دعاگانې وغواړي ځکه نن سبا د ډيرو طالبانو
حافظي کمزوري شوي نو د خپلي حافظي قوي کيدو
لپاره د الله تعالى خخه دعا کول پکار دي.

دعا يوه قيمتي خزانه ده خو افسوس نن سبا د ډيرو
مسلمانانو خخه دا قيمتي خزانه ورکه ده او مسلمانان
تري غافله ده.

تعجب کوم په هغه مسلمان باندي چي يو عظيم او
مهربانه رب لري او بيا هم د خپل کریم رب خخه
نه غواړي.

د رب العالمين خخه دعا نه غوښتل د تکبر نښه ده او
متکبر انسان تل د علم خخه محروم وي، که مونږ او
تاسو دا غواړو چي رب العالمين مونږ ته علم نافع
راکړي او زموږ حافظي قوي شي بايد چي د دعا
خخه غافله نشو.

٩) الوصية التاسعة: أكل ما يعينه على قوة الحفظ

نهم؟ سبب دهغه أسبابو شخه چي حافظه قوي کوي هغه دادي: چي هغه خوراک کوم چي د حافظي په قوي کولوکي مدد کوي يعني کوم خوراک چي د انسان خوښ وي هغه وخوري او کوم خوراک چي د انسان د طبيعت شخه مخالف وي د هغي شخه ځان وساتي، او بلخصوص هغه خوراک ځان لپاره پيدا کړي چي هغه ذهن ته تقويت ورکوي، لکه بادام، زيب وغيره، دغه شان د هغه کتابونو شخه هم طالب العلم ځان وساتي کوم چي نسيان راوړي لکه کتب الطب، کتب أدب الطلب، کتب القصص وغيره.

الغذاء المفيد للحفظ

١) الزيب الأسود ٣) والسفرجل

٥) الزنجبيل

٤) والتفاح العسل

٢) والرمان

د طالب العلم د حافظي قوي کولو

لپاره يو سبب دادي: چې ښه خوراک وکړي

او د ناخوښه خوراکونو څخه ډډه وکړي او

بالخصوص د هغي خوراکونو څخه کامله ډډه

وکړي شي چې کوم مشته وي.

کچري مونږ طلباؤ په خپلو خوراکونو غور

وکړو نو مونږ ته به په واضح ډول ښکاره شي

چې د اکثر خوراکونو له وجې زمونږ

حافظي د کمزورۍ ښکار شوي.

بايد چې نور په خپلو خوراکونو نظر وکړو

او خپلي حافظي د مزيد کمزوري څخه بچ

کړو او خپلي حافظي د قوي کولو لپاره اقدام

وکړو.

(۱۰) الوصية العاشرة: تنظيم الوقت وحياته المعيشية

🌻 لسم 10 دهغه أسبابو خخه چي حافظه قوي کوي
هغه دادي: چي خپل وخت برابرول يعني په ترتيب
کول او دخپل ژوند حالت برابرول حکه چي ديو
انسان د ژوند حالت برابر نوي بيایي ذهن مشوش او
گډوډ کيري ددي په وجه يي حافظه کمزوري کيري،
نو د طالب العلم د حافظي قوي کيدو لپاره دا ضروري
ده چي هغه خپل وخت خان ته په ترتيب کړي د سبق
لپاره جدا وخت د مراجعي لپاره جدا وخت د اهل او
کورني لپاره جدا وخت نو چي وخت يي په ترتيب
سره وي هر کار به يي ترتيب سره وي نو په حافظه
باندي به يي بوج نه راځي حافظه به يي قوي وي.

🌱 لهذا يو طالب العلم لره پكار دي چې
خپل تکرار، مطالعه که مدرسه کې وي يا عام
د خپل ژوند هر کار لپاره ترتيب برابره کړي او
خان لپاره يو ټائم ټيبل جوړ کړي چې دهغی
موافق چليري، د کوم طالب العلم اوقات چې
د يو ټائم ټيبل موافق نوي او كيف ما اتفق
ژوند کوی هغه نه خپل ژوند کې پرمختگ
کولي شي او نه يې حافظي ته تقويت
میلایږي.

الله رب العالمين دي دا معمولي شان محنت او کوشش
زمونږ لپاره د خپلي رضا سبب وگرځوي.

الحمد لله والشكر لله حمدا و شكرا دائمين بدوام
وجه الله العظيم على كل نعمة أنعم علينا بها.